

ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Tanévzáró és diplomaosztó ünnepség az OR-ZSE-n

Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem megtartotta tanévzáró és diplomaosztó ünnepségét. Az ebben a félévben diplomát szerzett hallgatók mellett a rendezvényen vehette át aranydiplomáját az intézmény egykori hallgatója, Kardos Péter főrabbi is.

Ebben a félévben 22 diák vehette át diplomáját; az őszi félévben végzetekkel együtt ebben a tanévben így összesen 38 végzettje van az egyetemnek: három judaisztika szakos BA, nyolc egyházi/felekezeti közösségszervező szakos BA, tizenkilenc felekezeti szociális munkás szakos BA, hat zsidó kultúratörténet szakos MA, egy osztatlan rabbi szakos MA és egy Doktori Iskola-végzett.

A diplomaosztót követően Lénárt József és Bogdán Tímea végzős hallgatók emlékeztek az itt töltött évekre, majd személyes hangvétellű beszédekben mondtak köszönetet tanáraiknak és az egyetem munkatársainak.

Kardos Péter főrabbi, akit 1971-ben avattak rabbivá, a Covid miatt némi késéssel most vehette át aranydiplomáját. Laudációját a rektori feladatokkal megbízott általános rektorhelyettes, dr. Balázs Gábor mondta el, a főrabbi-főkántor pedig köszönőbeszédében megemlékezett legfontosabb tanáiról, majd a muszaf ima egy részletét énekelte el.

Dr. Grósz Andor Mazsihisz-elnök beszéde

Szeretnék egy pillanatra megállni és tisztelni azon elődök előtt, akik bátorságukkal, egyedi látásmódjukkal, a zsidóságba vetett mély hitükkel és odaadásukkal azon dolgoztak, hogy ezt a már történelminek nevezhető egyetemet még magasabbra emeljék.

Megbízott rektor úr, köszönöm, hogy a sok nehézség ellenére mindent elkövetsz azért, hogy ezt a nagy múltú egyetemet egy mindenre kiter-

Az első sorban Toronyi Zsuzsanna, a MILEV igazgatója, Fényes Balázs szegedi címzetes egyetemi tanár és Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója

jedő európai intézmény felé mozdítsd el. Ahol oktatóink és hallgatóink képesek felhasználni az egyetemünkben rejlő nagyszerű erőforrásokat, hogy válaszolhassunk azokra a kihívásokra, amelyek nap mint nap érnek bennünket.

Most ahogy körülnézek, hálás vagyok önöknek azért, hogy megerősítik bennem azt a gondolatot, hogy soha nem vagyunk túl fiatalok és soha nem vagyunk túl öregek ahhoz, hogy tanuljunk és alkossunk! Ne felejtjük, hogy van felelősségünk, ahogy ezt Martin Luther King mondta: „fényesóráknak kell lenniük és nem hátsó lámpáknak”.

Megbízott rektor úr az előbb beszélt Bileámról, akinek tulajdonítjuk azt a mondatot, amelyet minden alkalommal elmondunk, ha legszentebb helyünkre, a zsinagógába lé-

Most, amikor itt állok a neológia egyik legfontosabb sátrában, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemen, akkor különösen helyénvalónak éreztem felidézni ezt az emléket azért, hogy elmondjam: jó és óvó helyen vannak azok, akik ide betérnek.

Azt szokták mondani rólam, hogy a tettek és nem a szavak embere vagyok. Én tiszta szívből remélem, hogy ez tényleg így is van. Most az én feladatom az, de beszélhetek a Mazsihisz új vezetése nevében is, hogy olyan nyugodt időszakot nyisunk, amelyben ti, önök olyan világot tudtok teremteni, ami legalább újabb 146 évig tart. Ahol az oktatás színvonala tovább javul, ahol a kutatás szabadsága prioritást élvez, ahol a zsidó értékek, a zsidó morál és etika minden területen összhangba kerül az egyetemi élettel, és talán a legfontosabb, hogy hiteles, a zsidóság és a vallás iránt elkötelezett vezetők, rabbi kerüljenek ki e padok közül.

Mint orvos és mint aki hosszú időn keresztül a Honvédkorház igazgatója voltam, büszke vagyok arra, hogy a társadalom legjobban rászoruló tagjait segítő szociális munkások szerezhetnek nálunk diplomát. Ezt köszönöm.

Két szót engedjenek meg a végzősökhöz. Most vegyenek mély lélegzetet és szívják magukba ennek a pillanatnak a varázsát, mert a holnapnak már tehetséges férfiakra és nőkre lesz szüksége, igen, önökre, hogy jobb helyre tegyék azt.

Végül, de nem utolsósorban, szeretnék gratulálni a magyar zsidó élet két kiemelkedő alakjának, Fényes Balázs tanár úrnak szegedi címzetes egyetemi tanárrá történő kinevezéséhez és Kardos Péter főrabbi úrnak az aranydiplomájához. Kívánom nekik, hogy egészséggel és lankadatlan erővel folytassák a munkát, amit elkezdtek. Szükség van rájuk.

Kardos Péter főrabbit több mint 50 éve avatták rabbivá

Kardos Péter főrabbit 1971-ben avattak rabbivá, a Covid miatt azonban csak most tudta átvenni aranydiplomáját az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem tanévzáró és diplomaosztó ünnepségén, írja a Kibic.

„Kardos Péter főrabbi személyiségének egyik legfőbb varázsa a hu-

Tanuljatok meg boldognak lenni!

Történt egyszer, hogy Szimche Bunem, a pryszhai rabbi szomorú hangulatban találta híveit.

– Isten világossága ragyogja be a világot, és ti az orrotokat lógtjátok? – kérdezte meglepetten.

– Tudod, Mesterünk – válaszolt Dudi Szmuk –, ezt olvastuk: „...minden hiábavaló. Mi nyeresége van az embernek minden fáradozásában, mellyel fárad a nap alatt?” (Koh. 1/2–3.)

A rabbi a fejét csóválta: „A férfi lelke elbírija betegségét; de a levert lelket ki viseli el?” (Péld.18/14.) Ne várjátok, hogy csatlakozzam oktan és értelmetlen önsajnálatokhoz!

A boldogság, boldogtalanság hamis képzet csupán. Hiszen ez áll: „Képzetek közt az éj látományaitól, mikor mély álmom esik az emberekre, rettegés lepi meg és remegés és összes csontjaitokat megrettenteti.” (Jób 4/13–14.) Sántáni szellem munkálkodik, és most rátok telepedett. Elérte, hogy féljete a boldogságtól. A boldogságtól való félelem tesz boldogtalanná benneteket. Jehuda rabbi mondja: Midőn Isten a világot teremtette, azt mondta: Legyen világosság! És lett világosság! A Sátán, ami „halálos vész, mely a sötétben bujkál...” (91. zsolt. 6.), nem bírta elviselni Isten világosságát. Mit tett erre? A boldogtalanság sötétség-leplébe burkolózott, és miként két zugolyfának (szövőszék felvonója – a szerző) gombolyagja, egyre messzebb terjeszkedett, amíg Isten így kiáltott: „Dáj! Elég!” (Hagiga 12.a.) Én is mondom nektek: Dáj! Elég a boldogtalanságból! Meg lehet tanulni boldognak lenni! Ha megismeritek a létezés három tételét, ami olyan, mint a sötét verembe rejtett kincs, amelyről sokaknak nincs tudomásuk... fel tudjátok hozni a világosságra. Aki megismeri és megtanulja, az másként szemléli a világot. Más lesz a világ, melyben él, és szebbnek látja életét. Jertek! Átadom nektek a három tételt:

Az első a létezés legáltalánosabb törvényét fogalmazza meg, és azt állítja, hogy a világon minden szüntelen mozgásban, változásban, átalakulásban van. Mielőtt felfognánk, mi történik körülöttünk, már fordul a világ kereke, és a „van” jelensége a „volt” kútjába süllyed.

A második tétel az elsőből kiindulva kijelenti, hogy mivel minden jelenség szüntelen mozgásban, változásban és átalakulásban van, semmi sem alkot egységes, marandó egészt. Sőt! Amit tapasztalunk, észlelünk, önmagában nem valóság, hanem érzéseink, képzeletünk kombinációja. Ebből következik, hogy a változó és átalakuló világot nem valóságában, hanem érzéseink, lelkiállapotunk tükrében „látjuk”. A világ, a jelenségek világa átmeneti és megismerhetetlen. Ilyen értelemben a világ rossz, és az élet boldogtalanság.

A harmadik tétel – az előző kettőre épülve – azt hirdeti, hogy ha a jelenségek világa változó és megismerhetetlen, akkor ebben a világban semmi sem azonos önmagával. Az általunk tapasztalt világ nem valóság, hanem képzet: illúzióvilág. A világ olyan, amilyennek látjuk! Ha az emberben van istenfélelem, és magasabb célok vezérlik, mint a világ baján keseredni, ha megvan a képesség és akarat, meg lehet tanulni szépen látni a világot, az életet, és a világ valóban szép lesz. Nem az árnyak, a sötétség világát kell keresni! Isten „legyen világosság!” világát kell megtanulni szépen látni! A három tétel a világról beszél, de az ÉLETRŐL szól! „Istenfélelem a tudás kezdete...” (Péld. 1/7.) Legyen bennetek istenfélelem, és tanuljatok meg boldognak lenni! Ez nem önámítás, barátaim! Így szól a parancs: „Szolgáljátok az Örökkévalót örömmel, menjetek elébe ujjongással!” (100. zsolt. 2.)

Be boldog volnék, ha látnék! – szól a vak. Ámde hányan vannak, akik látnak, mégis boldogtalanok! Be boldog lennék, ha egészséges volnék! – sóhajt a beteg. Ámde hányan vannak, akik egészségesek, mégis boldogtalanok! Be boldog volnék, ha lenne kenyérem, hajlékom, ruhám! – áhítja a szűkölködő. Ámde hányan vannak, akiknek mindezek megvannak, mégis boldogtalanok! S így megy ez tovább a mélységben és a magasságban. Mindenki boldog volna, ha abban a helyzetben lenne, amiben nincs. Mert az ember látása hiányos, mert az ember csak azt látja, ami nincs. De nem látja azt, ami van!

„Mélységes víz a tanács az ember szívében, de az értelem embere merít belőle!” (Péld. 20/5.)

Tanuljatok meg boldognak lenni!

Jer, Dudi Szmuk, barátom! Tölts egy jó pohár pálinkát mindenkinek! Hadd mondjunk áldást a Teremtőre... Hadd mondjunk áldást az életre! Lechájim! Az életre!

Szerdóczy J. Ervin főrabbi

mora, az a ragyogó, de belül, a lélek mélyén mégis fekete humor, amelynek fényét az ironikus életöröm adja, sötét mélységét pedig az élettapasztalat táplálja” – olvasható a Mazsihisz Facebook-oldalán közzétett írásban, amely így folytatódik: „Nemcsak ritka szellemes társalgó, akinek nyolcvanhét fölött is úgy vág az esze, mint a borotva, de – ép-

pen humora, életöröme és élettapasztalata miatt – egyúttal igen bölcs szellemi partner is, akinek süt minden mondatából, hogy őt már nemigen lehet zavarba hozni semmivel. Éppen ellenkezőleg: ő az, aki egy-egy jól eltalált szóval, kifordított-befordított szófordulattal képes meglepni a beszélgetőpartnerét.” (Fotók: OR-ZSE)

Hetvenkilenc éve pár óra alatt meggyilkolták szinte a teljes békéscsabai zsidóságot

Hetvenkilenc éve indultak el Békéscsabáról a vagonok, 79 éve több ezer békéscsabai és környékbeli zsidót gyilkoltak meg a náci haláltáborokban – erre, a holokauszt áldozataira emlékeztek Békéscsabán a ligeti zsinagógában.

A helyi zsidó hitközség elöljárósági tagja, Lukácsné Moskovitz Tamara idézett egy levélből, amelyet nagybátyja írt a szüleinek, azaz az ő nagyszüleinek 1943 végén, amikor

Dr. Grósz Andor Mazsihisz-elnök
Fotó: Jenei Péter

még reményekkel telve néztek a jövőbe. Aztán a remények kialudtak: nagybátyját munkaszolgálatra vitték, nagypaját pedig bevagonírozták.

1944. június 26-án bekövetkezett a békéscsabai zsidóság legsúlyosabb tragédiája, bevagonírozták több mint 2 ezer rémült békéscsabait, és jelentős részüket Auschwitzba szállították, ahol 29-én döntő többségüket azonnal gázkamrába zárták. Azaz pár óra alatt szinte a teljes békéscsabai zsidóság megsemmisült.

Hangsúlyozta: ezek az emberek nem számok voltak, mindannyiuknak volt neve, története, méltósága és álma. Ez a népirtás dacol a józan észszel, és a tanulsága, hogy ellent kell mondani azoknak, akik gyűlöletet keltenek. A ligeti zsinagógánál lévő emlékfal gránitkockaira egyenként vésték fel az 5 ezer Békés megyei áldozat nevét, hogy méltó módon emlékezhessenek rájuk.

Varga Tamás, Békéscsaba alpolgármestere hangsúlyozta: a helyi zsidóság kiemelkedő szerepet játszott abban, hogy a községből város lett. Az első zsidó családok a 18. század végén érkeztek a településre, a 19. század közepére pedig a térség legnagyobb lélekszámú zsidó közössége a csabai volt. A 19. század vége látványos fejlődést hozott, mind az ortodox, mind a neológ irányzat zsinagógát épített, iskolát alapított. Számos zsidó vállalkozó tevékenykedett, gyárakban, üzemekben volt érdekeltőségük. Kiemelte: beszélni kell arról, hogy Békéscsaba mennyit veszített a holokauszttal. A város számos helyszínén emlékeztetnek botlatókövek, táblák az áldozatokra.

A Mazsihisz elnöke, dr. Grósz Andor arról beszélt: a békéscsabaiak a gettósítás kezdetén is hitték, hogy velük nem történhet meg az, ami a sorstársakkal megesezt a nácik által megszállt területeken.

Aláhúzta, hogy a zsidók a fejlődés előmozdítói voltak, beilleszkedve építették a társadalmat. Eleinte kiskereskedők voltak, majd gyárakat hoztak létre, jótékonyági intézményeket ugyancsak működtettek. Hetvenkilenc éve több ezer békéscsabait és környékbelit vagoníroztak be és vitték el a haláltáborokba, közülük mindössze háromszázan éltek túl a megpróbáltatásokat.

Fontosnak nevezte, hogy a fiatalokkal ismertessék meg a vézskorszak történetét. Ugyanis a szélsőséges eszmék nem tűntek el, harcolni kell azért, hogy ezek a

Mártír-istentiszteletek

vélemények ne nyerhessenek teret. Megemlítette, hogy az antiszemitizmus lopakodó formában jelen van, és bár a holokausztot nem lehet tagadni, vannak, akik igyekeznek relativizálni.

A megyei levéltár nyugalmazott igazgatója, dr. Erdész Ádám arról beszélt, hogy a zsidóság fénykora a dualizmus korszaka volt, és hogy az 1930-as években az antiszemitizmust elkezdték összekötni a szociális problémákkal, és a mérgezett gondolatok egyre inkább teret nyertek. Kiemelte: nem lehet misztifikálni, az, ami lezajlott, megmutatta a magyar társadalom akkori morális helyzetét.

A mártír-istentiszteletet Markovics Zsolt főrabbi tartotta. Mint fogalmazott, generációról generációra megkérdem, amire nem tudni a választ, hogy hol volt Isten Auschwitzban. Azonban ő azt kérdezte: hol volt az ember Auschwitzban. Az ember akkor is megmutatta azt, amit az elmúlt évezredekben is mindig, hogy vagyunk mi és vannak ők; és hogy a másokat el kell különíteni, pusztítani. Ez nem sikerült. Ha az ember nem is volt ott Auschwitzban, az Isten ott volt néhányakkal, akik nemzedékről nemzedékre közösséget teremtenek. Kiemelte: olyan társadalomra van szükség, ahol a béke nem üres szó.

Licska Balázs/Beol.hu

Szentes: a meggyilkoltak emlékéből ne bosszú, hanem szeretet és megértés fakadjon

A népirtás során meggyilkolt áldozatokról a 79. évfordulón a zsidó temetőben emlékeztek meg.

Kendrusz Attila, a szegedi hitközség vallási vezetője gyászimát mondott, majd dr. Stern Sándor, a helyi közösség elnöke üdvözölte a nagy számban megjelenteket, köztük dr. Feldmájer Pétert, a Mazsihisz Közép-magyarországi Területi Csoportjának elnökét, Szabó Zoltán Ferenc jelenlegi és Szirbik Imre korábbi polgármestert, valamint a társsegyházak képviselőit.

Elmondta, milyen büszke arra, hogy sikerült az omladozófélben lévő mártíremlékművet helyreállítani, és arra, hogy a túlélők visszatérése óta minden évben, így ma is sikerült megtartani az emlékező istentiszteletet.

Dr. Feldmájer Péter beszédében hangsúlyozta, hogy mindenkinek kötelessége, nemcsak a zsidóknak, hanem a városnak, egész Magyarországnak is emlékezni azokra, akiket cserbenhagytak, akiket nem védtek meg, akiket a teljes magyar közigazgatás és az állami vezetők segítségével kegyetlenül meggyilkoltak.

Felidézte, hogy a közel nyolc évtized alatt szinte leomlott a mártíremlékmű, és az összedőlés előtt állt a temető halottasháza. Tavaly sikerült a végromlástól meg-

menteni az épületet, mostanra pedig elkészült a mártíremlékmű helyreállítása – mindez nem lett volna lehetséges a Mazsihisz és Szentes város aktív közreműködése, segítségével. Megköszönte dr. Stern Sándornak, hogy felelősségteljes munkája mellett szakít időt arra, hogy ezekkel a feladatokkal is törődjön.

Emlékeztetett a mártíremlékmű feliratára: azt vették fel a túlélők, hogy a meggyilkoltak emlékéből ne bosszú, hanem szeretet és megértés fakadjon. Ez a kívánság a mai napig érvényes, és ennek megfelelően kell cselekednünk, nem szabad engednünk, hogy a bosszú, a gyűlölet megossza a társadalmat.

Szirbik Imre, a város volt polgármestere elmesélte, hogy amikor először járt a jeruzsálemi Jad Vasemben, milyen szörnyű volt látni a meggyilkoltak milliói neveinek végtelen sorát, és mekkora szomorúság töltötte el, amikor konstátálta, milyen rövid az a névsor, amely a magyarországi embermentők adatait tartalmazza.

Kendrusz Attila rabbijelölt felsorolta azokat a jogszabályokat, amelyek lépcsőzetesen vezettek a magyar társadalom részét képező zsidóság kirekesztéséhez, elkülönítéséhez, gettóba zárásához, majd meggyilkolásához. A gyásznap végén zongorakísérettel recitálta a Kél malé ráchámim imát Sholom Katz nagyváradi kántor dallamával.

A megemlékezés a résztvevők közös kádís imájával ért véget.

Pécs: a maradék zsidóság siratja négyezer elhurcolt testvérét 1940–1945

...néztek és lássatok: van-e olyan bánat, mint az én bánatom? (Jeremiás)

A zsidó temetőben gyűltek össze a hitközség tagjai, a meghívott vendégek és azok a helyi polgárok, akik évek óta eljönnek a holokauszt pécsi és Pécs környéki áldozatainak gyásznapjára.

A magyar himnusz és a Hatikva közös elnéklése után Goldmann Tamás, a hitközség elnöke túlélőkkel folytatott személyes beszélgetésekre emlékezett, melyek elmondása szerint fájdalmasak, de egyben felemelőek is voltak. Emberi nagyságokat, emberi nehézségeket, gyarlóságokat, fájdalmakat tartalmaztak. Mindig felmerült a kérdés: Miért pont én? Miért én éltém túl? A kérdéseket sokszor szégyenérzet, lelkiismeret-furdalás kísérte. Pedig a szégyen nem az övék volt, hiszen az eseményeknek maguk is szenvedő alanyai voltak. Ez a kérdés őt magát is érdekelté, a szenvedéstörténetekből kiolvasott egy fontos tényezőt: a legnagyobb eséllyel azok élhették túl a rájuk mért borzalmakat, akik közösséget alkottak. Egy ilyen megtartó közösség tagja volt Goldmann Tamás nagymamája is, akit testvérel hurokolt haláltáborba. Egy Szatmárnémetiből való ötfős

csoporthoz csatlakoztak. Ők lettek a látogatók, akik mindenben segítettek egymást, segítettek a túlélést, a reményt. Az isteni gondviselésnek köszönhetően valamilyen hazatértek a háború után. A nagymama története figyelmezteti a ma élőket, hogy megmaradásunk érdekében nekünk is közösséget kell alkotnunk.

Az elnök feltette a kérdést, tekinthetünk-e a Pécsi Zsidó Hitközségre közösségként. Csányi professzor szerint ha egy csoport tagjai képesek közös akciókra, közös konstrukcióra, azonos hiedelemrendszerrel rendelkeznek és kialakul közöttük a hűség, akkor beszélünk közösségről. A pécsi hitközség az elnök szerint megfelel ezeknek a kívánalmaknak.

„Közösen bízunk az Örökkévalóban, szervezzük a programokat, és a legtöbbször képességeinknek megfelelően részt is vesznek azok lebonyolításában. Olyan közösség vagyunk, ahol odafigyelünk egymásra, ahol saját érdekeink vagy egónk elé is tudjuk engedni a közösség másik tagjának igényét. Fontos, hogy ezt a képességünket ápoljuk, mindannyian, akik hitközségünk tagjainak tekintjük magunkat.”

A beszédet követően Heindl Péter kántor gyászimát recitált, majd Madaras Gábor alelnök átadta a Könyvek könyvét Schönberger András főrabbinak, hogy annak héber és magyar nyelvű előszavát olvassa fel az egybegyűlteknek. Ebben a könyvben őrizi a közösség azoknak a nevét, akik az akkori pécsi hitközség tagjai közül a deportálások során veszítették életüket.

Schönberger András a felolvasást követően emlékbeszédében kiemelte, hogy sajnos ma már alig van a hitközség tagjai között túlélő. Akik

Schönberger András főrabbi

A Semmelweis-nap alkalmából díjazták a Szeretetkórház dolgozóit

Ünnepi állománygyűlést tartottak a Mazsihisz Szeretetkórház dolgozóinak számára, amelynek a Scheiber-iskola auláján adott otthont.

Az állománygyűlésen a Mazsihisz és a BZSH vezetősége mellett a kórház igazgatói és dolgozóit vettek részt. Beszédet mondott többek között dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke, aki megköszönte mindenkinek a kórház beteget ért végzett munkáját.

Hasonlóképpen ismerte el az egybegyűlt dolgozók munkáját beszédében Mester Tamás, a BZSH elnöke, a Mazsihisz alelnöke, valamint dr. Assaf Shemesh főigazgató, Valastyán László operatív igazgató, Berecz Hajnalka ápolási igazgató és Rádics András gazdasági igazgató is.

A rendezvény végén a kórház tíz munkatársa díjat vehetett át a Semmelweis-nap alkalmából Mester Tamás BZSH-elnöktől, Mazsihisz-alelnöktől.

A díjazottaknak gratulálunk, a Szeretetkórház valamennyi munkatársának pedig köszönjük egész éves elkötelezett munkáját!

túlélték a borzalmakat, nem vagy csak nagyon ritkán beszéltek a történetekről. (Ez nekem is személyes élményem. Édesapám túlélő volt, de csak a halála előtti években mesélt azokról az eseményekről, amiket akkoriban átélt.) A főrabbi a második és harmadgeneráció emlékező feladatát nagyon fontosnak tartotta megemlíteni.

A fájdalom érzésének szemléltetéséhez párhuzamot vont a holokauszt elszennvedői, áldozatai és Jób sorsa között.

A megemlékezést koszorúk és kövek elhelyezése zárta a temető emlékfalánál, melyen a következő felirat olvasható:

„Pécs város maradék zsidósága siratja négyezer elhurcolt testvérét, 1940–1945”

Mitzki Erzsébet

Mohácson koszorúzással, kövekkel és mécsesekkel

Fájdalmas, héber nyelvű énekek hangjai lebegtek a második világháború idején legyilkolt zsidók márványtáblára vésett nevei fölött azon a napon. Városunk polgárai a Dávid-csillag alatt emlékeztek meg az elhurcolt, nagy többségében elpusztított, gázkamrába küldött izraelita honfitársaink tragédiájáról. 1120 egykori nevet őriz e mementő az Eötvös utcában: 1120 férfi, nő, kisgyermek, idős ember egy közös sorsban összefonódva.

Önkormányzatunk és a városi könyvtár közös szervezésű főhajtatásán Schmidt-Kovács Diána, az intézmény igazgatója üdvözölte a megjelenteket, majd Orbán Dániel mondott köszönetet a városnak azért, hogy évek óta felvállalja és megszervezi e kegyeleti aktust.

A folytatásban Nagy Kálmán nyugalmazott történelemtanár, helytörténész mondta el „Radnóti Miklós szobránál Mohácson” című költeményét.

Héber és magyar nyelvű énekek, imák egyaránt elhangzottak a Pécsi Zsidó Hitközség kántora, Heindl Péter tolmácsolásában, aki könyörgésében arra kérte az Örökkévalót, hogy adjon békét és nyugodalmat a közel 80 éve legyilkoltaknak, akiknek emléke soha ne merüljön feledésbe.

A Mártírok Kertjének mintegy 30 fős emlékező közössége előtt dr. Csizmadia Csaba alpolgármester mondott beszédet.

A koszorúzással és mécsesek meggyújtásával zárult főhajtatáson izraelita szokás szerint köveket is helyeztek az áldozatok emlékművére. A sírokra tett kövek a lélek halhatatlanságát, az örökléteket szimbolizálják a zsidó kultúrában, hiszen ezek sosem hervadnak el, ezzel is utalva a végtelenségre.

(Forrás: Önkormányzati Hírek, 2023. július 4., szöveg és fotó: Ádám Miklós)

Helyi vezetők főhajtatása Szentesen

Emlékkoldal

Bozsán Eta rovata

Lang Györgyivel mindenről,
ami nem Pa-dö-dö

Györgyi ott lakik, ahol mások diplomataként élnek az életüket. Lehet, hogy ő is az? – legalábbis az utóbbi megszólalásait illetően. Ahogy kiáll az SZDSZ mellett ország-világ előtt, ahogy érvelt, az mind-mind arra utal, hogy mégiscsak odavaló, ahol lakik. Bár ha jól belegondolok, mégsem kaphatna megbízást nagyköveti posztra, mert eléggé nem diploma-tához illően érzellemmel, indulatból polemizál. Lakásába belépve el lehet ámulni, mert minden olyan „györgyis”, minden tárgynak vagy lakberendezési alkalmatosságnak köze van az egyéniségéhez.

– Györgyi! Mindjárt azzal kezdem, hogy mesélj arról, milyen családba születtél.

– Szegedi, jól menő nagypolgári család. Professzor nagypapa, úriasszony nagymama. Szabó Dénes és a Sárika a nevük. A másik részről viszont nem voltak nagyszüleim, valami gikszer érte őket a holokauszt alatt. Nem lehetett kicsi ez a gikszer, mert nem éltek túl. Teljesen naiv, származásmentes gyerekkorom volt. Semmiféle tudatom nem volt a gimnáziumig. Nem is tudtam, mi az, hogy zsidó. Egyszer csak az anya csodálkozott, amikor elmondtam neki, hogy voltam egy kedves helyen, és oda máskor is be akarok menni. Ekkor már Pesten laktunk, és az történt, hogy a Thököly úton van egy zsidó imaház, ahova nem lehet tudni, milyen indítatásból, gimnazista koromban bementem. Anyánk leesett az álla, akkor már a Mécs Károly volt a férje.

– A családfádat több okból nem tudom megrajzolni. Egyrészt nem tudok rajzolni, másrészt elég bonyolult. Jól értem, hogy mindkét ágból zsidó vagy, anyukád is, apukád is, de vannak olyan őseid is, akik nem?

– Pontosan. Amióta bementem az imaházba, öntudatra ébredtem. Innentől kezdve magamat teljes értékű zsidónak tartottam. Ezt hívják eleve elrendeltetésnek.

– Anyukád azóta sem mesélte el az összefüggéseket?

– Nem. Gondolom, féltett és kímélt attól, ami veszélyes lehet. Arra nem gondolt, hogy a háború után 60 évvel még mindig veszélyes.

– Örözl valami emléket a családból bárkitől, amit meg lehet simogatni?

– Nem. Csináltam sajtót. A hátamba betetováltattam egy sárga csillagot. Ha engem a Csurka elvisz, nem kell semmi megkülönböztető jel, mert már ott van. Ez van hátulról; előlről és oldalról látszik a fülem, amelyben szintén ott

a hatágú csillag. És egyébként a Királyhegyi Pál miatt lettem a legnagyobb drukker: Pali bácsi ezzel a témával kapcsolatban iszonyú vicceket engedett meg. Miatta úgy gondolom, én is humorizálhatok valamennyit erről. Nagyon bírtam, ahogy a könyvében leírta, hogy mindig megkérdezte az őt fogva tartóktól, amikor a légerben utasították, hogy miért kell ezt vagy azt csinálnia. Én a nagy pofámmal ugyanígy megkérdeztem volna. És az a véleményem, nem minden a túlélés.

– Jársz zsinagógába?

– Igen. Jól érzem ott magam, imádom a zsidó virscaftot. Hívogatnak mintek széderestékre, bár micvára is fellépni. Megtanultunk két mulatós dalt héberül.

– Voltál Izraelben?

– Nem. Nincs időm, meg a világpolitikai helyzet sem kedvez most ennek az útnak.

– Mit tartasz az antiszemitizmusról azon kívül, hogy embertelen és csúnya dolog?

– Azon kívül semmit. Tehetetlen rémületet vált ki. Amikor vitatkoztam a Schuster Lóránttal a tévében, mindig azt mondta, csak ti hiszitek azt, hogy üldözünk benneteket. Nem tudom, hogy mondjam. Szóval az egész jelenséget gusztagyalannak tartom.

– Személyes tapasztalatod is van?

– Volt olyan, hogy beszéltek, hogy zsidóztak. Ilyenkor visszakérdezek, hogy magyarázzák meg, mit jelent ez? És akkor nem tudnak mondani semmit. Én mindig belemegyek ezekbe az utcai harcokba.

– Milyen országban szeretnél élni?

– New Yorkban vagy Eilaton. Ezekben a helyeken nem sértés, ha mondják vagy tudják, hogy zsidó vagy.

(2002)

Kék-fehérek
a Szeretetkórházban

A Szeretetkórház Hospice szolgálatának vendége volt Illés Béla, az MTK labdarúgócsapatának kapitánya, aki 68-szor öltötte magára a válogatott címeres mezét, és Fülöp Ferenc, az MTK-Hungária FC klubigazgatója. A beszélgetést Turán B. Róbert, a Zsidó Múzeum igazgatója vezette. A társalgót megtöltötték az idős, sok egyszerű meccset látott, MTK-nak szurkoló emberek.

Illés Béla futballista életéről, családjáról beszélt, míg Fülöp Ferenc a klub helyzetéről tájékoztatta a hallgatóságát, akik örömmel nyugtázták, hogy szeretett csapatuk biztosan vezetni a magyar élményzónát. A találkozó végén a résztvevők MTK-zászlócskákat és kék-fehér minimezeket kaptak ajándékba.

(2002)

M. F.

Kp. kézművelés, Ép. 12.

ÚJ ÉLET

György Endre, Ják Sándor és Vihar Béla írásai
Lévai Jenő: Érdekes részletek a Novak perről

SZILÁGYI GYÖRGY

Név egy sírkövön

Segítségért fordultam az ismert hittudóshoz, akihez sok éve kölcsönös megbecsüléssel nyugvó kapcsolat fűz. Arra kértem, fordítsa le az itt látható, sírkőre vésett héber szöveget. A meglehetősen gyöngy minőségű fénymásolaton azonban előzőleg apró „mütétet” hajtottam végre. Fehér festékekkel befedtem az elhunyt nevét. A tudós rabbi, miközben nagytitok segítségével szemügyre vette a nehezen olvasható szavakat, megkérdezte tőlem, miért titkolom el az illető nevét. Nem akarom addig közreadni, válaszoltam, amíg nem döntöttem el, nyilvánosságra hozom-e a sírkő történetét. Sietve hozzátettem: Titkolódzásom egyedüli oka évtizedek óta tartó bizonytalanságom: szabad-e egy elöttem ismeretlen, szent életű ember emléket – aki nem felelős azért, hogy a neve egyetlen másahangzó megkettőzése folytán vált ismertté valamikor – újra hírbe hozni?

A rabbi indokolt értetlenséggel vette tudomásul rejtélyesnek tűnő magyarázatomat. Nem tudhatta, hogy immár fél évszázada vívodom a különös történet publikálása fölött, mivel a távoli temetőben porladó hittestvéremnek az égvilágon semmi köze nincs a látszólagos „névazonosság” körül támadt sajtószenzációhoz. Anynyit árultam el, amennyit most már az olvasó is tud, hogy a sírkövet elhalálása évében, 1892-ben állították fel a budapesti zsidó temetőben.

A sírkő tetején látható két egymásba fonódó kéz fölött olvasható szöveg jelképesen a filantrópiát fejezi ki. „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat” – szerepel héberül a feliraton, közölte a rabbi, majd így folytatta: A világi nevét ugyan eltitvedted, a héber neve azonban jól olvasható: „A drága férfit, Ábrahám, Élijáhu, Sámuel rabbi fia”.

Ekkor határoztam el, hogy mégiscsak foglalkozni fogok Sámuel rabbi fiának sírkövével. Elhatározásomat megerősítette a kép itt látható fénymásolata, amelyen már fel van tüntetve az elhunyt világi neve. A képre a *Képes Figyelő* című politikai, társadalmi, művészeti és gazdasági hetilap 1946-os évfolyamában bukkantam rá. Találtam egy rövid cikket is mellette, amit szó szerint ismertetek:

HITLER SÍRJA

A háború második esztendejében, amikor Hitler rémuralma már teljes borzalomságában dühöngött, a meggyötört emberek szívében egyetlen vágy élt: bár ez a fenevad már eltávozott volna az élők sorából. Egy franciaországi képeslap közölte fényképét egy budapesti temetőben álló sírkőnek, amelynek közepén a Hitler név volt olvasható. A kép titkos utakon elkerült minden háborúsajtótáborba, a megkínzott emberek percegek sőhajtozva nézegettek a márványlapról feléjük meredő sátáni nevet, és nem törődve azzal, hogy a sírkő alatt nyugvó halott már 1892-ben eltávozott az élők sorából, nem törődve azzal, hogy az elhunyt zsidó származású ember kettős t-vel írta nevét: élvezte a látványt: Hitler

nevét egy sírkövön. Milliók és milliók könnyörgése szállt akkoriban az ég felé: Uram, sújtsd le ezt a sátánt, a legistenfélőbb hívők amikor odaér-

tek imáikban, hogy „és szabadíts meg minket a gonosztól”, Hitler Adolfra gondoltak: mindezek, ha önszalás útján is, megszerezték maguknak azt a gyönyörűséget, hogy holtan képzeljék a földkerekség legvérengzőbb fenevadját.

U. D.

A többi már hipotézis. Nem hinném, hogy a sírkövet annak idején, a háború éveiben a helyén hagyta. Meglepne, ha ma is ott állna. Lehetetlen, hogy a budapesti zsidó hitközség ne tudna a sírkőről. Egy Romániában született, évek óta Budapestet dolgozó, felelős beosztású, jóindulatú zsidó fiatal ember megpróbált információkat szerezni részemre. Többször interviuált érdekemben telefonon és személyesen is a szóban forgó ügyben. Beszédes hallgatás volt a válasz. Igaz, közbenjáróm is olyan fénymásolatot kapott tőlem, melyről az elhunyt nevét eltüntettem. Ő is csak most, ebből az írásból tudja meg a valóságos történetet. Bukarest hallgatásából azonban megérttem, hogy tudnak a sírkőről, de nem akarnak beszélni róla. Még ma sem! Holott a kettős t-vel írt név hajdani viselője a XIX. században elhunyt zsidó ember. Aki pedig egy t-vel írta a nevét, hasonlóan fejezte be az életét, mint az általa halálba

küldött zsidók milliói. Egész Európát egy t-vel borította lángba, a katklizma tüzeiben végül elégett ő is... (2002)

Rabbi-chászene

Mi, zsidók (is) nagyon szeretünk esküvőre járni. Még olyan esetben is, amikor az esemény főszereplői nem mi vagyunk; egyszerű vendégként is felemelő érzés jelen lenni.

Különösen érvényes mindez, ha olyan valaki házasságkötésére kerül sor, akit szinte évtizedek óta ismerünk, becsülünk és szeretünk.

Az a chászene, amelyről olvashatunk, ilyen chászene volt.

A Lauder Javne-iskola lejtős-lankás kertje, ahol azon a perzselően napon Bán Linda és Verő Tamás budai rabbi esküdt egymásnak örök hűséget, adottságainál fogva gyakran színhelye ilyen és ehhez hasonló eseményeknek.

Nagyon sokan, több százan voltak kíváncsiak a fiatalok esketési szertartására. Teljesen megmagyarázható, érthető okból. Többek között azért, mert a vőlegény karrier-története igen széles körben ismert és elismert. Kamaszkorától aktív vett részt majd minden közösségi programban, rabbiképzősként már a szarvasi tábor indulásakor mádrichként egyike volt a „bölcset ringatóknak”. Ugyanakkor az évek során a Bálint Ház különféle ünnepekhez kötődő és egyéb rendezvényeinek ötletgazdái-műsorvezetői minőségében több száz gyerek, szülő ismerhette meg „atomit”.

A menyasszony, Linda is régi ismerősöm. Az ifjú hölgynek szintén lételem-e a szervezés, gyakran megfordul Szarvason is. Talán ott szerettek egymásba?

A hagyomány szerinti chupá alatt Deutsch Róbert főrabbi vezette a szertartást.

Bevezetőként Tóth Emil főkantort énekelt az alkalomhoz illő zsoltárt. Az úgynevezett 7 áldást a világ számos országából érkező vallási vezetők mondták el, úgymint Baruch Oberlander, Dadon Kotel horvátországi, Phil Specter stockholmi főrabbi (a menyasszony, Linda egyik tanítója), Solom Duchmann New Yorkból, és a „mieink”: Löwy Tamás, Deutsch Róbert főrabbi, Radnóti Zoltán rabbi (aki egyébként az egész szertartás alatt az összekötő szöveget mondta és a ceremónia egyes fázisait ismertette).

A volt tanítvány és munkatárs, Verő Tamás rabbi életének kiemelkedő eseményén Schweitzer József főrabbi mondott ünnepi beszédet.

Meglepetésként a budai Frankel Leó úti zsinagóga talmud-tóráns növendékei adtak műsort oktatójuk tiszteletére.

A ceremónián részt vett Várnai Judit, Izrael Állam nagykövete, a BZSH és a Mazsihisz elnökei, vezető elöljárói, közzeti elnökök, rabbik és kántorok, a szarvasi tábor tisztségviselői, és még sokan, nagyon sokan, hogy osztozzanak a fiatalok boldogságában.

A szertartás végeztével nagyszabású kidus állt a vendégek rendelkezésére.

(2002)

-gáljuli-

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Litvánia

A kulturális minisztérium a nemzeti kulturális örökség részévé nyilvánította a 17. század elején barokk-reneszánsz stílusban épült vilniusi nagyzsinaogó mikvéjét és más feltárt részeit, ami elősegítheti a munkálatok állami támogatását is. Egykor a közösségi élet centruma volt a templom, amihez más épületek is tartoztak. A náciak a nagyzsinaogót feldúlták és felgyújtották. A szovjet időkben óvónőképző iskola épült a területen. 2011-ben előzetes feltárás kezdődött, amit radaros vizsgálat követett. 2016-ban ásatások indultak, amelyet litván, izraeli és amerikai intézmények finanszíroztak.

A kutatók feltárták a bima egyes részeit, két oszlopot, a mikvét, a külső hátsó falat, és több vésett feliratot is találtak. A kormány 2020-ban átadta a nagyzsinaogó maradványait a Goodwill alapítványnak. A vilniusi városi önkormányzat, a helyi hitközség és az alapítvány tavaly együttműködési nyilatkozatot írtak alá, amelyben megerősítik, hogy a terület a jövőben az emlékezés, a nevelés és a zsidó közösségi élet helye lesz. Jelenleg a zsinagóga újjáépítésére vonatkozó tervek kidolgozása folyik.

Németország

A Jewish Heritage tájékoztatása szerint Bajországi kormány 4,7 millió euróval támogatja az augsburgi zsinagóga 2022 nyarán megkezdődött felújítását. Markus Blume bajor tudományos és művészeti miniszter a közelmúltban megerősítette a munkálatokat, és átadott egy 4.676.000 euró értékű szimbolikus csekket a helyi hitközség képviselőinek. A szövetségi kormány nagyjából a felét vállalta a 26 millió euróra becsült költségnek, amelynek tíz százalékát Augsburg város fedezi. A várhatóan 2028-ra befejeződő renoválás során az épület külsejének megújulása mellett a strukturális munkák, a technikai korszerűsítés és a biztonság megerősítése jelentik a fő feladatokat.

A szecessziós, bizánci és mór stílusjegyeket is tartalmazó templom 1913 és 1917 között épült. Ez az egyetlen bajorországi zsinagóga, amely túlélte a kristályéjszaka és a második világháború pusztításait. 1974 és 1985 között felújították, majd újra felszentelték. Az épület nyugati szárnyában található az Augsburgi Zsidó Múzeum, amely most kiállítások és konferenciák rendezésére alkalmas többfunkciós pavilonnal egészül ki. A városban mintegy 1400 hittestvérünk él, akiknek többsége a posztsovjettérségből érkezett.

Portugália

A portói hitközség a nemzetközi zsidó közösséghez fordult annak érdekében, hogy támogatást szerezzen az inkvizíciós anyagok megőrzésének és digitalizációjának költségeihez. Michael Rothwell, a Portói Zsidó Múzeum igazgatója elmondta, hogy az inkvizíció 1536-tól 1831-ig tartott Portugáliában. 2019-ben a helyi hitközség és a Nemzeti Levéltár megállapodást kötött, amelyben a zsidó közösség vállalta a 16. századból származó iratok megőrzésének költségeit. Az aláírásnál jelen volt Rafael Gamzou izraeli nagykövete is, aki megígérte, hogy segít biztosítani a szakembereket az 1778 „hitetlen zsidó” ellen folytatott igazságtügyi eljárás iratainak digitalizációjához.

A hitközség újabb megállapodást kíván kötni a 17–19. század anyagaival megmentéséről is, aminek a költségei elérhetik a hárommillió eurót. Ashley Perry, a zsidó gyökök felkutatását segítő Visszatérés szervezet elnöke kijelentette, hogy

Litvánia. Az 1630-as években épült nagyzsinaogó feltárása

Németország Markus Blume szimbolikus csekket adott át a hitközség vezetőinek

Portugália. Michael Rothwell, a Portói Zsidó Múzeum igazgatója

„ezek a dokumentumok a zsidók történetéhez tartoznak, és nem szabad megengednünk, hogy elveszzenek”.

Dominikai Köztársaság

A sosúai hitközség elnöke, Joe Benjamin a közösség múltjáról és jelenlegi helyzetéről nyilatkozott a Times of Israel hírportálnak. A beszélgetésre a tengerpart közelében került sor a múlt század negyvenes éveinek elején létesített, jelenleg használaton kívüli faszinaogóban, amelyek felújítása mintegy egymillió dollárba kerülne. Az elnök elmondta, hogy az 1938-ban tartott eviani konferencián a Dominikai Köztársaság egyedüli országgént vállalta százezer zsidó befogadását. A gyakorlatban csak nagyjából 5000 vízumot adtak ki, és ezer zsidó érkezett az országba. 750 német és osztrák menekült Sosúában telepedett le, ahol a Joint által finanszírozott, DORSA nevű letelepedési szövetség közreműködésével mezőgazdasági tevékenységet folytattak.

Joe Benjamin szülei Németországból menekültek el, és Sanghajon keresztül érkeztek Sosúába. Hittestvéreink többsége a második világháborút követően elhagyta a vá-

Dominikai Köztársaság. A trópusi Cion

rost, amit egykor „trópusi Cionnak” is neveztek. Jelenleg 30-40 zsidó él a településen, amely kiváló tengerpartja miatt fontos idegenforgalmi látványossággá változott. Az első zsidók 1492 után érkeztek az országba. Számuk jelenleg 250-300 fő lehet. Egy állandó rabbija van a közösségnek.

Kovács

Az AJC jeruzsálemi igazgatója a Mazsihisz elnökénél

Az American Jewish Committee (AJC) jeruzsálemi képviseletének igazgatója, Avital Leibovich tett látogatást a napokban dr. Grósz Andornál, a Mazsihisz elnökénél. A megbeszélés során érintették a magyarországi zsidóság általános helyzetét, az antiszemitizmust, a Mazsihisz előtt álló kihívásokat.

Az American Jewish Committee jeruzsálemi képviseletének igazgatója és a Mazsihisz elnöke közötti megbeszélésen dr. Grósz Andor kifejtette: hazánkban mindenki szabadon és biztonságban megélheti zsidóságát egyéni, családi és közösségi szinten egyaránt. Ebben minket a kormány – amely zéró toleranciát hirdetett az antiszemitizmus minden formája ellen – mind anyagi, mind erkölcsi értelemben támogat, példa erre a Rumbach utcai zsinagóga felújításához nyújtott támogatás is.

A találkozáson érintették a Mazsihisz és a magyarországi politika viszonyát, ennek kapcsán a Szövetség elnöke elmondta: a Mazsihisz elsősorban vallási szervezet, politikai kérdésekkel csak annyiban kíván foglalkozni, amennyiben azok érintik a hazai zsidóságot, akkor azonban következetesen képviseli a zsidó közösségek érdekeit. Így kiáll a holokauszt magyarországi felelőseivel kapcsolatos történelemhamisítás ellen.

Dr. Grósz Andor leszögezte: alapvetőnek tartja, hogy a zsidóságát mindenki a neki tetsző közösségben élhesse meg. Lényegesnek tartotta megemlíteni, hogy a magyar zsidók vallásos részének túlnyomó többsége a neológizációhoz tartozik, és sokan vannak olyanok, akik – szekuláris zsidóként – nem vallási téren, hanem kulturálisan érzik magukat a közösséghez tartozónak. A vallási fókusz mellett a Mazsihisznek fontos, hogy ezek az emberek is tudjanak a Szövetségen keresztül kapcsolódni, ennek érdekében jött létre az ifjúsági osztály, és folyamatban van egy önálló kulturális osztály létrehozása is.

A Mazsihisz elnöke hangsúlyozta az Izrael Állammal és az izraeli vallási élet képviselőivel fenntartott párbeszéd fontosságát. Elmondta: bár az izraeli rabbinátus ortodox, elengedhetetlen, hogy a Mazsihisszel mint a legnagyobb, reprezentatív magyar zsidó egyházzal szoros kapcsolatai legyenek.

A politikai érdekképviselet előmozdítása érdekében Avital Leibovich felajánlotta az AJC jeruzsálemi irodájának segítségét. A felek megállapodtak a megbeszélések folytatásában.

Jelenidőben

Vissza se néz, holtakért könnyet nem hullat,
unalmasnak ítéli a múltat, az elavultat,
hát úgy épít, hogy közben rombol.

Az ember, ha múltra gondol,
magának okoz gondot,
ez nem jó dolog
– mondja.

Tudom, szigorú az intelemem,
de ha a múltat elveted,
értelmetlen a jelen,
sőt a jövő sem
jár neked.

Lefkovic Péter

A technikum sikertörténete példa lehet minden fiatal számára

A merész álomból született iskolánkban már 800 diák tanul, és remek oktatókból álló kollektívát sikerült felépíteni bátor, kitartó munkával – mondta Salusinszky András igazgató a BZSH Külkereskedelmi Technikumának tanévzáró ünnepségén. A végzett tanulók dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke és dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója jelenlétében vehették át technikus oklevelüket.

Dr. Grósz Andor és dr. Kunos Péter a tanévzárón
Fotó: BZSH Külkereskedelmi Technikum

Megtartotta ünnepélyes tanévzáró ünnepségét a BZSH fenntartásában működő Külkereskedelmi Technikum a JCC Budapest – Bálint Ház nagyteremben. Salusinszky András, a technikum igazgatója ünnepi beszédében Ady Endrétől A tűz csiholója című verset idézte, majd elmondta, hogy az ötödik tanévét sikeresen záró, csaknem 800 diákot oktató iskola merész álomként indult, és mára remek oktatókból álló kollektívát sikerült felépíteni bátor, kitartó munkával.

Külön megköszönte Illés Marianna és Patayné Malomsoki Éva igazgatóhelyettesek munkáját. Mint fogalmazott: „az igazgatóhelyettesek első pillanattól meglévő hite és erőfeszítése nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a technikum mára a Budapesti Zsidó Hitközség legnagyobb tanulói létszámmal rendelkező oktatási intézménye lett”.

Az intézmény sikertörténete példa lehet minden fiatal számára abban, hogy érdemes a hitünkért, az általunk képviselt értékekért, a meggyőződésünkért folyamatosan kiállni. Nem felejtsem soha a nagymamám tanítását, aki a négy gyerekének és a nyolc unokájának mindig azt mondta: „tanuljatok, mert a tudást senki nem veheti el tőletek” – mondta Salusinszky András.

Hozzátette: e hagyománynak is köszönhető, hogy a lifelong learning, vagyis az élethosszig tartó tanulás több ezer évre visszanyúló, zsidó invenció. Dr. Kunos Péter, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója ajándékot adott át Pataki Izabella tanulóknak, a Szakma Sztár országos szakmai tanulmányi verseny győztesének, és köszönetet mondott a diák felkészítő tanárainak, Kasnyik Mariannának, Hoffmann Vilmosnak és Némon Zoltánnak.

A ceremóniát követő díszében kimagasló szakmai teljesítményéért Az Év Tanára díjat kapott Kállai Zsuzsa és Volák Mária.

Dr. Grósz Andor, a Mazsihisz elnöke minden munkatárssal egyenként kezet fogva köszönte meg az egész tanévben végzett munkát.

(A cikk elkészítéséért köszönet Salusinszky András igazgatónak.)

IZRAELI SZÍNES

Judith Müller, a bibliai illatok megalkotója

A magyar zsidó családból származó parfümkirálynő Izraelben szolgált katonaként, amikor annyira meghihlette Dávid király tornyának látványa, hogy újratemette a Tórában szereplő nők által használt ősi szépségápolást és illatokat.

Judith Müller, a parfümök királynője egy jómódú debreceni zsidó családba született. Édesanyja balett-tanár volt, alakja megjelenik Szabó Magda regényeinek Renée karakterében, tudtuk meg a *Kibic* cikkéből.

Földbírtokos édesapja Ferenc József seregében szolgált főhadnagyként. Judith több nyelven tanult, bécsi nevelőnő foglalkozott vele, majd a Dóczy-gimnáziumba került. A szépségápolás és a kenceficék iránt hamar elkezdett érdeklődni.

Nagymamája már 6 éves kora körül megtanította neki, hogyan húzza ki gyufaszállal a szerte túlságosan világos szemöldökét. Együtt keverték az arckrémeket, a különböző gyógynövényekből pedig parfümököt állítottak elő saját szórakozásukra.

Ez az idilli élet a második világháború kezdetekor ért véget a család számára: nagyszüleit deportálták, ő pedig szüleiével együtt az első andandó alkalommal Izraelbe emigrált. Az ottani évek a megélhetési nehézségekről szóltak: szülei kétéves munkát vállaltak, Judith pedig szódavíz árusításával járult hozzá a családi kasszához. A szépségápolás iránti érdeklődése azonban nem tűnt el nyomtalanul: katonai szolgálata során egy este épp Dávid király tornyára látott, s a látványban gyönyörködve elgondolkodott, vajon hová tűntek azok a növények, azok az illatok és szépségápolási cikkek, amelyek a Bibliában megjelennek.

Hamarosan megnyitotta első picike szépségápolószalonját a házuk hátsó kertjében, amint pedig lehetősége nyílt rá, Párizsba utazott, hogy továbbképezze magát. Itt kozmetológiát, vegyészetet, parfümkészítést és arcfestést tanult, profi sminkmesterré vált, több filmben ő készítette Brigitte Bardot sminkjeit.

Judith Müller

Elkezdte tudatosan kutatni és tanulmányozni a Bibliában szereplő növényeket, eszébe jutott Dávid és Betsabé szerelmi története, és elhatározta, hogy újraalkotja az abban megjelenő illatokat.

Visszatérve Haifába, 1964-ben megalapította saját parfümcégét, kreációiban a Tórában szereplő nők által használt ősi szépségápolást, illatokat teremtette újra helyi növényekből, virágokból. Ahogy Judith fogalmazott, a múlt illatait elevenítette meg, hogy azokat a ma embere is érezhesse. Létrehozott egy parfümsorozatot, melynek elemeit a Biblia ikonikus alakjairól nevezte el. Ezek között volt az első a Betsabé, annak a nőnek az illata, aki képes volt elcsábítani Dávid királyt, aki múlhatatlan szerelme hevében megszegte a hetedik parancsolatot. A parfüm két változatban került a piacra: egy fűszeres, édes, virágos és egy sokkal frissebb, természetesebb, fás verzióban.

Judith Müller rövid idő alatt világszerte ismertté vált, és egyedi megrendelések alapján is készített illatokat. H. Sternel, egy ékszerésszel együtt létrehozta a világ első drágakövet tartalmazó parfümjét, megalkotta Thaipöld, a Fidzsi-szigetek és Jeruzsálem nemzeti illatait. 2005-ben pedig Magyar Rapszódia No. 5 néven piacra dobta Magyarország illatát, amelyhez hazai növényeket használt alapul.

Fejillatát a zöldprikra adja, szívillatát a liliom, az orgona, a rózsza és a jázmin, míg alapillatát a mirha és az ámbra határozza meg. A csomagolásra ebben az esetben is nagy hangsúlyt fektetett: az üvegeket Szász Endre tervezte és Mata János grafikai díszítette.

Nudista strand az Ígéret Földjén

A Holt-tenger partján lévő strand annak ellenére került fel a top 20-as listára, hogy Izraelben tilos a nyilvános meztelenedés.

A Naturista Társaság közzétette a világ 20 legjobb nudista strandjának frissített listáját. Néhányuk olyan kiszámítható helyeken fekszik, mint Franciaország, Hawaii, Ausztrália és Brazília. A listán szereplő 20 strand egyike azonban a Szentföldön található, egy Mecuké Dragot nevű he-

lyen, közvetlenül a Holt-tenger mellett, írja a Ynet nyomán a *Kibic*.

Az izraeli strandon ruha nélkül lehet fürdeni a meleg, sós vízben, majd a látogatók testüket nyugtató ásványi anyagokkal feltöltött fekete iszappal kenhetik be. Ehhez a cikk szerint nem kell mást tenni, mint a Holt-tenger nyugati partja felé venni az irányt. Nagy valószínűséggel ez az egyetlen olyan hely a Közel-Keleten, ahol a nyilvános meztelenedés

Meztelen emberek fürdenek a Holt-tengerben Spencer Tunick művészeti projektjében

megengedett. Vagyis csak a helyet üzemeltetők szerint.

A strand ugyanis még mindig nincs bejelentve, ami azt jelenti, hogy a part mentén sehol sincs vízi mentőszolgálat. Emellett érdemes megjegyezni, hogy technikailag és a szó legszigorúbb értelmében a nyilvános meztelenedés tilos Izraelben.

A Naturista Társaság világszerte a nyilvános helyeken való meztelenség nagyobb mértékű elterjedését szorgalmazza, ami a 20. század első fele óta valóban egyre inkább teret hódít mind Európában, mind Észak-Amerikában. Ez azonban nem csak a strandokra vonatkozik. A városi parkok és kempingek is felkerültek azon helyszínek listájára, ahol a pucér téblábolás teljesen elfogadható.

Újjáépítene a jeruzsálemi Szentélyt egy szélsőséges csoport

Még hozzá azon a helyen, amely az izraeli-palesztin feszültség középpontjában áll.

A szélsőséges csoport importált áldozati tehenekkel, ősi himnuszokkal és néhány nacionalista támogatásával a háta mögött azt reméli, hogy újjáépíthetik a Szent Templomot Jeruzsálem óvárosában, azon a helyen, amely az izraeli-palesztin feszültség középpontjában áll.

Tel-Aviv egyik külvárosában kóristák egy csoportja arra a pillanatra készült, amikor a jeruzsálemi Szent Templom újjáépítésének örülni fognak mintegy 2000 évvel a lerombolása után, ami szerintük felgyorsítja a Messiás érkezését.

Mások számára azonban ez azt jelenti, hogy ismét konfliktusok robbannának ki a kelet-jeruzsálemi el-Aksza mecset körül.

Egy ortodox zsidó csoport tagjai azt állítják, hogy a bibliai Lévi törzs leszármazottai, akik himnuszokat és zenét adtak elő a szent helyen.

„Amikor felépül a templom, megkérjük a lévitákat, hogy jöjjenek énekelni, de ezt előtte meg kell nekik tanulni” – mondta Menáchem Rozenal, a Máchon Hámikdás által néhány hónappal ezelőtt létrehozott, csak férfiakból álló kórus igazgatója.

Az 1987-ben alapított intézet célja a templom újjáépítése, kórusok és papok képzése, valamint a vallási szertartásokhoz szükséges tárgyak elkészítése.

Míg a tanítvány kóristák Izrael minden szegletéből érkeznek ide, hogy elmélyüljenek az ősi himnuszok gyűjteményében, a Máchon Hámikdás rabbinikus utasítások szerint elkészítette a zsidó rítusokhoz szükségesnek ítélt tárgyakat, mint például a pápi ruhákat, a kenyérsütő formákat, a füstölőket és a hangszereket, írja a ynetnews.com nyomán a *Kibic*.

A templom újjáépítésére törekvők emlékeznek az egykori istentiszteleti

Receptre lesz kapható az orvosi kannabisz

Az izraeli parlament döntése szerint bizonyos betegségeiben szenvedők különleges engedélyek nélkül, receptre kaphatják majd az orvosi marihuánát.

A Kneszet döntését megelőzte az egészségügyi bizottság jóváhagyása az orvosi kannabisz használatának új szabályozásáról, amely számos betegség esetén további engedélyek nélkül is lehetővé teszi a kábítószer ellenőrzött alkalmazását, írta meg a *Kibic*.

A jövőben az erre felhatalmazott orvosok a gyógyszerekhez hasonlóan írhatják fel a betegeknek a kannabiszt. Epilepsziában, Crohn-betegségben, demenciában, autizmusban, onkológiai betegségeiben, szklerózis multiplexben szenvedők, valamint HIV-fertőzöttek kaphatják majd meg az orvosi marihuánát, ezenkívül olyan, végstádiumban lévő betegek, akiknek várható élet-tartama nem haladja meg a hat hónapot.

Izraelben már évek óta hivatalosan alkalmazzák elsősorban fájdalomcsillapításra és a közérzet javítására a helyben termesztett orvosi marihuánát. Eddig aktív onkológiai betegségeiben szenvedők kaphattak engedélyt a megvásár-

lására a gyógyszerárakban, mellettük bizonyos esetekben Crohn-betegek és számos neurológiai betegségben, köztük szklerózis multiplexben, Parkinson-kórban, epilepsziában és Tourette-szindrómában szenvedők is.

A jövőben ezeknek a betegeknek már nem lesz szükségük engedélyre, de a szer felírását végző orvosok felkészítésének időigénye hátráltathatja az új szabályozás kezdetét. A változás a pénzügyi források megfelelő előkészítése után, várhatóan hat hónapon belül lép hatályba.

helyre, amelyet i. sz. 70 körül romboltak a római korban. A zsidó hagyomány szerint a legelső templomot i. e. 586-ban II. Nabukodonozor akkori uralkodó rombolta le ugyanott.

„Azt mondhatod, amit akarsz (a muszlim jelenlétől), ez volt a zsidók helye. A zsidó istentiszteletet a leendő templomban csak idő kérdése – mondta Chájim Berkovics, a harmadik templom egyik szószólója.

Berkovics tagja a Boné Jiszráél (Izrael építése) nevű szélsőjobboldali vallási szervezetnek, amely honlapja szerint a „megváltás közelebb hozásán” dolgozik, ennek érdekében tavaly öt vörös üszöt importált az Egyesült Államokból.

Berkovics elmondta, hogy a Boné Jiszráél már földet szerzett a kelet-jeruzsálemi Olajfák hegyén, így az állatok a Templom-hegy felé fordítva lehet majd elégetni ősi szokások szerint.

Jizhár Ber, a Kesev (izraeli demokráciavédelmi központ) igazgatója szerint a „harmadik templomok szerelmesei” mozgalom semmiképpen sem tekinthető marginálisnak. A két évtizeddel ezelőtti néhány tuat hívótól ideológiájuk mára „átterjedt a politikai színt középpontjába – a parlamentbe, a kormányba” – mondta Ber.

December óta Benjámin Netanjahu kormányfő olyan szélsőjobboldali miniszterekkel együtt vezeti a kormányt, akik az el-Aksza mecset területén az izraeli szuverenitás érvényesítését szorgalmazzák.

A teletet a Waqf, az iszlám ügyek jordániai tanácsa igazgatja, amelynek csapatait az 1967-es hatnapos háborúban Kelet-Jeruzsálemből verték vissza.

A hely héber nevét, a Hár Hábájitot viselő nacionalista izraeli szervezet szerint tavaly mintegy 50.000 zsidó „felment a Templom-hegyre”, dacolva néhány vezető rabbi tiltásával.

A zsidó látogatók között van Itámár Ben Gvir szélsőjobboldali politikus, aki szintén kétszer járt ott idén, mióta Izrael nemzetbiztonsági minisztere lett.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Egyesült Államok és az Európai Unió egyaránt szorgalmazta az elmúlt hónapokban a status quo tiszteletben tartását Jeruzsálem szent helyein. A zsidók által a szent épületben – ahol csak a muszlimok imádkozhatnak – tett túrákat a palesztinok „fenyegetésnek” és a helyszínt „judaizálására” tett kísérletnek minősítik.

Mit vinnék magammal... Auschwitzba?

Az észak-erdélyi zsidóság gettó-sítására és deportálására 1944. május 16. és június 9. között történt. A térség mintegy 164.000 zsidó származású lakosa közül 131.639-et szállítottak az auschwitzi koncentrációs táborba. Az erdélyi zsidó közösségek minden év júniusában megemlékeznek a deportált zsidók tragédiájáról.

„Milyen könyvet vinnél magaddal egy lakatlan szigetre?” – ez a kérdés gyakran szerepelt azokban az „orákulumokban”, amelyek körbejártak az iskolában kamasztársaim között. De soha nem képzeltem a „lakatlan szigetet” másnak, mint egy egzotikus helynek pálmákkal és kényelmes napozógyuval a parton, ahol simogató hullámok cirógatják a partot...

Tegnap este, miután zuhanyozás után bepillantottam a fürdőszobába, a samponok, tusfürdők, habfürdők és a kedvenc glicerines szappanomat tartalmazó szappanadagoló polcán siklott végig a szemem, majd a fürdőköpenyre és a bolyhos törölközőkre nézve újra átfutott agyamon a kérdés: mit választanék ebből a sok piperecikkből, ha bármelyik pillanatban kénytelen lennék elhagyni házamat?

A gondolat, amely rendszeresen visszatér, és a legváratlanabb pillanatokban cikázik át rajtam, a génjeimben hordozott holokauszt-örökségből ered.

– Mit választanék tehát a szekrényemből, a kredencből, a kamrából? Hogyan venném fel azt a csizmát, amellyel másnap... Nem, még aznap, néhány óra múlva vagy még rövidebb időn belül fel kellene szállnom arra a teherautóra, amely a gettóba vinne, vagy a csendőrök által kísért sorban gyalognék a többi áldozattal együtt a kijelölt gyűjtőhelyre? Honnan lehet tudni, hogy milyen holmikra lesz szükség, és mennyi fölösleget kell megszabadulnod útközben, milyen csomagokat fognak elrabolni, ellopni, megsemmisíteni...

Sok vallomást hallgattam meg és rögzítettem a holokausztól, másokat elolvastam és lefordítottam, és a posztumusz szolidaritás jeleként megpróbáltam a családomban, a közösségemben élő nők helyére képzelni magam, akik néhány órával (vagy csak 20 perccel, ahogy 1944. május 3-án történt Marosvásárhelyen) a gettóba hurcolás előtt abba a helyzetbe kerültek, hogy eldöntsék, mely tárgyak nélkülözhetetlenek az

életük folytatásához, családjuk szolgálatához és védelméhez, a múlt, a családi történelem egy darabjának megmentéséhez... Mert biztos vagyok benne, abban reménykedtek, hogy megmenekülnek...

– A takarót, lepedőt, paplant, hogy legyen mivel ágyat vetni az új helyen... Hogyan tudnád elképzelni, hogy hetekig egy téglaszáritó szímben élsz, és a takaródat vagy lepedődet közvetlenül a földre terítod, vagy akár a sárba (mint a kolozsvári és marosvásárhelyi gettókból történt), vagy egy erdőben a szabad ég alatt (mint Désen), egy sertésstelepen (mint Besztercén), vagy egy volt iskola befejezetlen, huzatos épületében (Sepsiszentgyörgyön), vagy egy rögtönzött táborban a Kraszna folyó partján, amely éppen kiáradt (Szilágycsehből)?

– Nyári és téli ruházatot... A család minden tagja egyetlen felminél több réteg ruhát, a biztonság kedvéért, hogy legyen tartalék. Markovits Kati mesélte, hogy a kolozsvári téglagyári gettóban házasodott meg, és barna kosztümjében állt a násznép előtt a baldachin alá. „Édesanyám, szegény, amiatt szomorkodott, hogy nincs menyasszonyi ruhám. Néhány nappal később elindultunk nászútra... Auschwitzba.”

Ghita (sz. Székely) Andrea-Julika fizikát végzett a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemen. 1980 és 1992 között a kolozsvári műegyetem fizika tanszékén volt adjunktus. 1992-től napjainkig tévés szerkesztő a romániai közszolgálati televízió kolozsvári stúdiójának (TVR Cluj) kisebbségi szerkesztőségében, a Shalom és Transilvania Policroma (Sokszínű Erdély) műsorok kitalálója. Újságíró, több romániai és izraeli lapban publikált. 2012 óta a Baabel (baabel.ro) román nyelvű internetes folyóirat alapító főszerkesztője. Számos könyvet fordított magyarról román nyelvre.

– Minél kényelmesebb és strapabíróbb cipőt... Honnan tudhatták volna, hogy a jó cipőket és csizmákat elkobozzák, ellopják vagy meg rongálják, hogy fapapucsokra cserélik őket, amelyeknek a mérete (legtöbbször) teljesen más lesz, mint a megfelelő! A koncentrációs táborban a cipő az életet jelentette. Kallós Kati magával vitte a síbakancsát. „Nem volt pénzem, de szerettem sportolni. Egy egész évig dolgoztam a varrógép fölé hajolva, és a megkeresett pénzből csináltattam magamnak egy pár bőr síbakancsot. Sikerült megtartanom őket a deportálás alatt. Nélkülük nem éltem volna túl a többetes halálmenetet” – mesélte a Spielberg Alapítványnak adott interjúból. Amint megérkeztek Auschwitzba, a foglyokkal zsúfolt marhavagonokat kiürítették, az elgémberedett embereket letoloncolták, ordítottak rájuk, szidalmazták és ütlegelték őket, hogy si-

essenek a leszállással, és arra kényszerítették őket, hogy hagyják ott az összes csomagjukat (bőröndöket, edényeket, ruhákat, cipőket és egyéb használati tárgyakat), mondván, hogy majd visszakapják őket. Ez természetesen nem történt meg, kivéve – talán furcsa véletlen folytán – azoknak a foglyoknak az esetében, akiknek a kanadai szektorban kellett dolgozniuk, ahol az egyes szállítmányok után elkobozott tárgyak halmait válogatták. Egy tárgy visszazérése súlyos büntetést, talán még halált is jelentett...

– Edényeket, evőeszközöket, egy borseszéget, esetleg mosogatószert... Hogyan is képzelhetnénk el, hogy a gettóban csak néhány kulacs vagy egyetlen kút (a kolozsvári vagy marosvásárhelyi téglagyárakban létesített gettóban), vagy egy szennyvízgyűjtő (a szilágycsehi gettóban) állt az odazárt emberek rendelkezésére?

– Pelenkákat és cumisüveget a csecsemőknek, talán egy-két játékot a nagyobb gyerekeknek... Hogyan tudnánk elképzelni, hogy a csecsemők halnak meg először a gettóban vagy a vonaton, és ha valamilyen csoda folytán mégis túlélnek az utazást, a rámpáról egyenesen a gázkamrába kerülnek a többi gyerekkel és az anyjukkal együtt? Sok játékot már a gettóban elhagytak, más, a poggyászt nehezkessé tevő tárgyakkal együtt. Nagyváradon (akárcsak Máramaroson, Szatmárnémetiben és más városokban) a gettót a város több utcájában alakították ki, magas kerítéssel körülvéve és állandó őrizettel biztosítva, hogy senki nem szökik el. „Miután az első transzport elment – mesélte Mózes Teréz –, kimentem sétálni, és amikor abba az utcába értem, ahonnan a transzportot elvitték, babákat, plüssmacikat és más játékokat, kabátokat és ruhákat láttam a földre dobálva, azok dobták el, akik nem tudták az összes holmijukat magukkal cipelni...”

– Nagypapa szemüvegét, nagymama kendőjét és botját... Ki gondolta volna, hogy az öregek az első között lesznek, akiket a gettóban, a zsúfolt marhavagonokban uralkodó nyomorúságos körülmények elkaeszálnak, és ha mindezek elől megmenekültek, akkor a rámpáról egyenesen a gázkamrába követik unokáikat?

– Élelmiszert: lisztet, krumplit, olajat, kukoricalisztet... Mindent, amit a zsidóknak szánt élelmiszerekből azonnal össze lehetett kapargatni, amit azokban az órákban vásároltak, amikor még elhagyhaták a házat... Markovits Kati mesélte, hogy az édesanyja egy fazéknál kész kenyérmorzsát is vitt, amiből még néhány napig főztek a téglagyári gettóban. Hogyan tudta volna elképzelni, hogy nem lesznek kenyérhák és tűzhelyek, és hogy a zsidó otthonokból szétszerelt fürdőkádakban főznek majd ételt? Hogy a készletek csak rövid ideig tartanak ki, és mindenki szörnyen éhezni fog, mert az örök nem engedik, hogy ételment hozzanak a gettó kapujához? (A

besztercei Stamboli sertésstelep gettójába még hordónyi ivóvíz sem engedtek behozni, a szilágycsehi gettóba a beküldött élelmiszert pedig elkobozták, és szétszórták a parancsnokság tagjai és segítők között.)

– Valamit a léleknek... Talán az éjjeliszekrényben lévő imakönyvet, amelyet jom kippurkor és más ünnepnapokon vagy esténként lapozgattam, hogy megnyugtassam lelkemet? A szeretteim arcát őrző fényképalbumot, vagy ha az összeset nem lehet, akkor legalább egy fényképet? Leőb Éva, aki 16 éves volt, egy egész albumot vitt magával, de a gettóban kellett hagynia. Csak kedvese fotóját vitte magával... egy aprócska képet, amelyet végig őrzött a deportálás alatt, az életét kockáztatva, amikor egy ór megpróbálta kikapni a kezéből. Néha a szájában tartotta a fényképet, hogy ne lehessen felfedezni. Éva és a fénykép is túlélte a haláltáborot, és – hihetetlen szerencse folytán – a szerelme is. Mindketten egyedüli túlélői voltak családjuknak. A háború után összeházasodtak.

– Mit vigyek még magammal? Talán az iratokat és diplomákat... Amivel talán jobb munkát lehetne kapni az új helyen... A nőknek amúgy is keményen kellett dolgozniuk, hogy eltartsák a családjukat. A legtöbb férjet besorozták a fronton lévő munkaszolgálatosok közé. A családanyák anyagi helyzete egyre bizonytalanabbá vált. Még a jó módú nők is elszegényedtek, miután pénzüket, ékszereiket, szőnyegeiket, porcelánjaikat, ezüst étkezéslelteiket és festményeiket kénytelenek voltak átadni a hatóságoknak. Az engedélyezett (jelentéktelen) pénzücskéket és jegygyűrűt, amit elzálogosítottak vagy eladtak, nem tudta biztosítani a mindennapi betevőt... Hogyan is képzelhették volna, hogy a gettóba való belépéskor ezeket is elkobozzák? Rosenfeld Éva magával vitte a gettósítás előtt néhány nappal szerzett értekezési bizonyítványát... Ezt sikerült magánál tartania Auschwitzba érkezéséig. „Elküldték minket a zuhanyzóba, és megparancsolták,

hogy minden ruhánkat vegyük le, és álljunk be a sorba. Én minden ruhámat levettem, és meztelenül álltam, az értekezési bizonyítványomat zsebre kaptam, és a kezemből tartva. Ekkor egy órám kiáltott: Mi az a papír? És kitétem a kezemből” – idézte fel a pillanatot egy dokumentumfilmhez készült interjúból.

– Ó, Istenem, mit vihetsz még magaddal abból az otthonból, amelyben oly sokáig éltél, amelyet csecsebecsékkel, falikárpitokkal és párnákkal díszítettél, és hangulatos családi fészékké alakítottál? És ha egy fontos dolgot elfelejtesz, nem mehetsz vissza érte, mert a kacsatollas csendőrök és a gettósítási bizottság lepecsételi a házat, és téged, a családodat, a rokonaidat, a közösségedet pedig a gettóba terelik, és aztán ki tudja, mi lesz? A pecséték nem sokáig maradtak a zsidó házakon. Hamarosan szétszórták őket olyan családok között, akik ilyen lakásokat akartak megszerezni. A bennük maradt vagyontárgyakat is kisajátították. Mások pecsétet törtek fel, házakat fosztottak és raboltak ki. Legtöbbször a deportálásból visszatért holokauszt túlélők (számuk igen csekély) nem tudtak visszaköltözni korábbi otthonaikba vagy visszazsuzerezni a bennük hagyott holmikat.

Már 79 éve, hogy felszabadult az auschwitzi láger, ahol nagyanyám, Éva és Malka, édesanyám nagynénéi, Eszti és Pepi néni, nagyanyja, Regina, édesapám, Anna, Dóra és Jolán nénikéi elpusztultak... Mind egyiküknek néhány órája volt, hogy eldöntse, mit csomagoljon, mit vigyen magával... Egyikük sem élte túl. Csak úgy, mint a náci által megszállt Európában több millió más zsidó nője – fiatalabbak vagy idősebbek, szegényebbek vagy gazdagabbak –, akik sietve hagyták el otthonukat egy csizmával, egy hátizsákkal, egy bőrönddel, amelybe sietve bepakolták, amit csak jónak láttak. Legyen áldott az emlékü!

(A szerző cikke román nyelven jelent meg először a Baabel portálon.)

Székely-Ghita Andrea Julika / Transtex.ro

NAPTÁR

Július 19., szerda	Áv 1.	Újhold
Július 21., péntek	Áv 3.	Gyertyagyújtás: 8.14
Július 22., szombat	Áv 4.	Szombat kimenetele: 9.28
Július 27., csütörtök	Áv 9.	Tisá beáv bójt. Bójt vége: 21.09
Július 28., péntek	Áv 10.	Gyertyagyújtás: 8.06
Július 29., szombat	Áv 11.	Szombat kimenetele: 9.18

Az Új Élet kiadását a Mazsók támogatja.

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Hásznékben és más zsidó ünnepekben tapasztalt, profi fotós és videós sok referenciával örömmel vállalja megbízásait. 06-30-324-0850.

Műfogorrógyújtás minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantum.hu

Heumann macesz rendelése országosan (kóser, strasbourg forabínatus): paszkacentrum.hu/kóser, 30-991-9941.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. www.jungoras.hu, 06-70-505-5620.

Hírek, események röviden

– Szeretettel várunk minden érdeklődőt a siófoki imaházba szombatfogadó istentiszteletre és azt követő kibusra június 30. és augusztus 26. között, péntek esténként 19 órától. Cím: Siófok, Széchenyi u. 4.

– Dr. Körmendi István háziorvos – akiről korábban mi is írtunk – betöltötte századik életévét. Születésnapja alkalmából V. Naszályi Márta első kerületi polgármester köszöntötte a ma is praktizáló doktort. Az Új Élet olvasói nevében 120 kíváncsi hitelevélről.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hittközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: +36-1-413-5537,
+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihiz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olasz szerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihiz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldre 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valótában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, törlesztés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

PrimeRate Kft.

ISSN 0133-1353

Az Élet Menete micva-napja Tiszafüreden

Az Élet Menete Alapítvány és a Tiszafüredi Menóra Nyílt Alapítvány összefogásában egészen különleges alkalomra jötték össze a város zsidó temetőjében.

Idézet Gordon Gábornak, az Élet Menete vezetőjének nyitóbeszédéből:

Nekem most kötelességem elmondani, hogy jómagam az egyik nagymamám részéről tiszafüredi származású vagyok, és kisgyerekkorom óta járok ide a temetőbe a családommal. Eleinte csak a nagyimmal jöttünk, és akkor még Róna néni, prof. dr. Róna Tamás főrabbi barátom nagymamáját is meglátogattuk, aki itt élt Füreden. Aztán a nagyim sajnos elment, de én a saját családommal folytattam ezt a hagyományt – nevezük családi zarándoklatnak –, és ők most is itt vannak velem, aminek nagyon örülök.

A mai napon nagyon különleges eseményre sikerült összejönnünk itt, a tiszafüredi zsidó temetőben. Az eredeti kezdeményezés részünkről, az Élet Menete Alapítvány részéről indult csapatépítő programként, de az események sodrásában ezen jóval túlnötte magát, és én nagyon boldog vagyok, hogy így alakult.

Mindez köszönhető annak, hogy bárkivel beszéltem a tervünkről akár Budapesten, akár Tiszafüreden, mindenki egyből segítségéről és támogatásáról biztosított, és minden tőle telhetőt megtett a saját területén és a saját lehetőségeihez mérten a mai nap sikeréért. Reméljük, hogy ez így lesz hosszabb együttműködés esetén is, ha úgy alakul majd, mert vannak még terveink a jövőre nézve.

Most nem megyek tovább addig, amíg név szerint is meg nem említtem a legfőbb segítőimet, akiknek nagy köszönet jár azért, hogy ma itt vagyunk – olyan körülmények között, ahogy azt itt látjátok.

Öszinte hála és köszönet jár: elsősorban dr. Lebovits Imre bácsinak, akit azt hiszem, nem kell bemutatnom itt, Tiszafüreden senkinek, és köszönöm, hogy itt van velünk; dr. Szegő Ágnesnek, család-

Imre bácsi, az ős-tiszafüredi

dom kedves barátjának, partner-szervezetünk, a Tiszafüredi Menóra Nyílt Alapítvány vezetőjének; Ujvári Imre polgármester úrnak, aki tényleg mindenben segített nekünk; Zám Lajosné Ildikónak, a Kulturális Intézet Igazgatójának, alapítványunk Kézdy György-díjjal elismert régi önkéntesének; Füge István barátomnak, a tiszafüredi Hit Gyülekezete közösség vezetőjének; prof. dr. Róna Tamás főrabbi barátomnak; Morava Szilvia muzeológus-régésznek, a Menóra alapítvány kurátorának; és nem utolsósorban Fehérvári Józsefnek, a temető lelkes és odaadó gondnokának.

A nap folyamán az önkéntesekkel leszedtük az egész kerítésről a felfutó gazokat, visszavágtuk a hatalmas bokrokat, lecsiszoltuk és újrafestettük a főbejárat vaskerítését, rengeteg sírt drótkéfével, majd száraz törlőkendővel megtisztítottunk, a két csodarabbi sírhelyét kitarítottuk és elhelyeztük rajtuk a kegyelet kavicsait.

A Mazsók támogatásával a helyszínre érkezett Zsoldos Ferenc barátunk, aki egy speciális talajradar segítségével és dr. Szegő Ágnes útmutatásával végigvizsgált egy hatalmas területet. 62 db jelöletlen sírhelyet találtunk a gép segítségével a föld alatt, melyeket fakarókkal és színes

festékekkel megjelöltünk az utókor számára.

Ezt követően a főrabbi úrral és dr. Lebovits Imre holokauszt túlélővel közösen felavattuk a közelmúltban Izraelben elhunyt Fischer Klára és Margit emléktábláját, akik Tiszafüredről mindketten Auschwitz-Birkenauba kerültek a vézskorszak idején. Ezt követően 6 db fát ültettünk a volt zsinagóga tetejéről megmentett kőtábla-emlékmű köré a hatmillió áldozat előtti főhajtsúl.

Emlékük legyen áldott! Szilvási László önkéntes barátunk drón segítségével számos felvételt készített, melyek az Élet Menete Facebook-oldalán nyilvánosan is megtekinthetők.

Igazán fantasztikus és felemelő napot zártunk, és mindenkinek nagyon szépen köszönjük a jelenlétet és a segítséget. Akik ezen az alkalmon nem tudtak részt venni, lesz még rá lehetőségük máskor, mert mi ezen a vasárnapon Tiszafüreden a zsidó temetőben megalakítottuk a **Tiszafüredi Zsidó Temetőért Baráti Társaságot**, amelynek nyilvános Facebook-oldalt is létrehoztunk.

A baráti társaság tagjaiként elhatároztuk, hogy kapcsolatban maradjunk, és elkezdünk foglalkozni a ravatalozó felújításával, amire nyilvános gyűjtést kezdeményezünk, mert rettenetes állapotban van.

Tervezett munkálatok:

- ideiglenesen levetetni az emléktáblákat
- az épületet kívül és belül megszabadítani a jelenlegi omladozó vakolatától
- újraalapozni kívül és belül
- kifesteni kívül és belül
- a ravatalozó két hatalmas faajtáját teljes egészében felújítani vagy kicserélni
- az ajtók felé a külső homlokzatra ereszcsonnát készíttetni, hogy az esőtől védve legyenek
- a főbejárat vaskapu ajtajának zsanérjait kicserélni vagy megerősíteni
- a két csodarabbi sírhelyének faajtáját felújítani vagy kicserélni
- gondoskodni a temető folyamatos kaszálásáról, de ebben külön a Mazsihisz segítségére is számítunk.

A fenti munkálatokra ezennel nyilvános adománygyűjtést hirdetünk meg!

Tisztelettel kérünk minden jóérzésű embert, akár tiszafüredi elszármazott, akár nem, hogy a lehetőségeihez képest támogassa terveinket, és az alábbi névre és számlaszámra küldje el adományát „a zsidó temetőre” megjegyzéssel!

Tiszafüredi Menóra Nyílt Alapítvány

Tiszafüred és Vidéke Takarékszövetkezet: 70100011-80000187
HU95 7010 0011 8000 0187 0000 0000

Az alapítványról, melynek vezetője dr. Szegő Ágnes, a timena.hu oldalon lehet olvasni.

Az előzetesen beszerzett árajánlatok alapján kb. 3.500.000 Ft összeget szeretnénk összegyűjteni!

Nagyon szépen köszönünk minden segítséget.

A jövő nagymesterei Nyíregyházán

V. Sófár rapid sakkverseny

Ötödik alkalommal rendezte meg a Nyíregyházi Zsidó Hitközség és a Dávid SC a már hagyományos Sófár Kupa sakkversenyt. Meghívásos alapon zárt körű program volt, ahol 117 induló mérettette meg tudását a legkisebbektől a legnagyobbak korosztályáig.

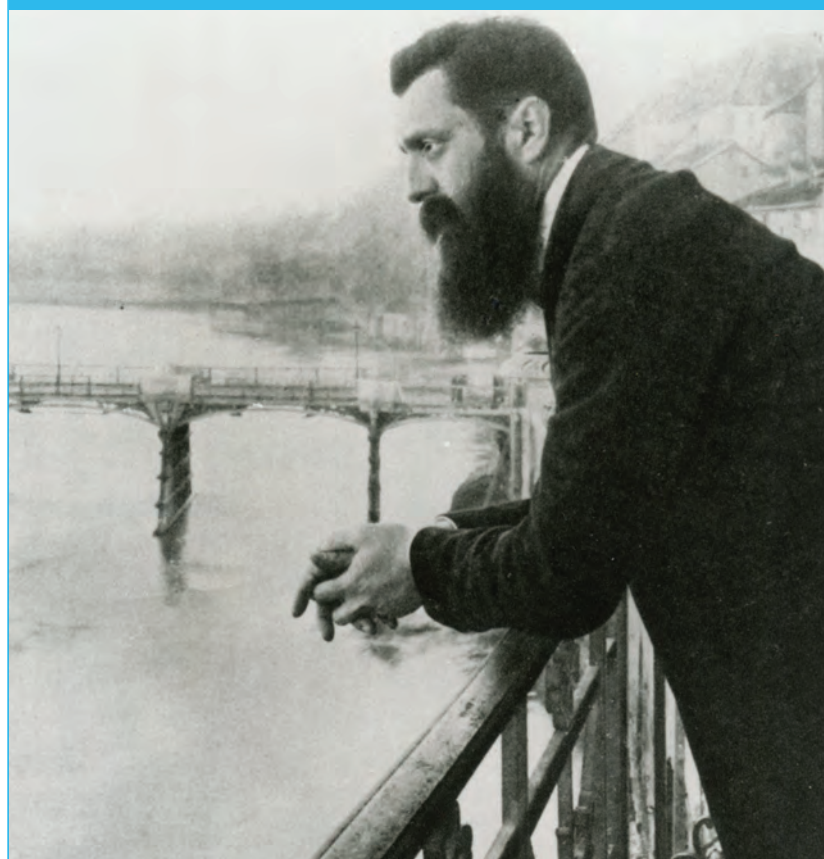
Több egyesület képviseltette magát: Nyíregyháza, Mátészalka, Nyírbátor, Tiszalök, Balkány, Magy, Újfehértó, Hajdúböszörmény. A szellemi tornái igazgi éremeső született!

Sugar Károly, a nyíregyházi hitközség tagja amatőr kategóriában első helyezést ért el. Óvodástól a senior korosztályig, amatőről a profi sakkközéig mindenkire gondoltunk! Ebédszünetben az érdeklődők bejárnhatták a zsinagógát, miközben történeteket hallhattak Csatlós Tamás kántor előadásában. A vendéglátásban igyekeztünk a már megszokott magas színvonalat tartani. Frissen sült csirkemellfilé zöldséggel, csöröge, jégkrém, üdítő. A hangulat is első osztályú volt! Az óvodások eredményhirdetését követően hatalmas meglepetésként Pepi Bohóc szórakoztatta a gyerekeket.

Köszönjük dr. Rozsi-Szepesi Csilla és dr. Rozsi Ákos anyagi támogatását. Gratulálunk minden résztvevőnek a fantasztikus versenyhez, a szép játékhoz!

Dr. Szepesi Andrásné
szervező, sakkoktató

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

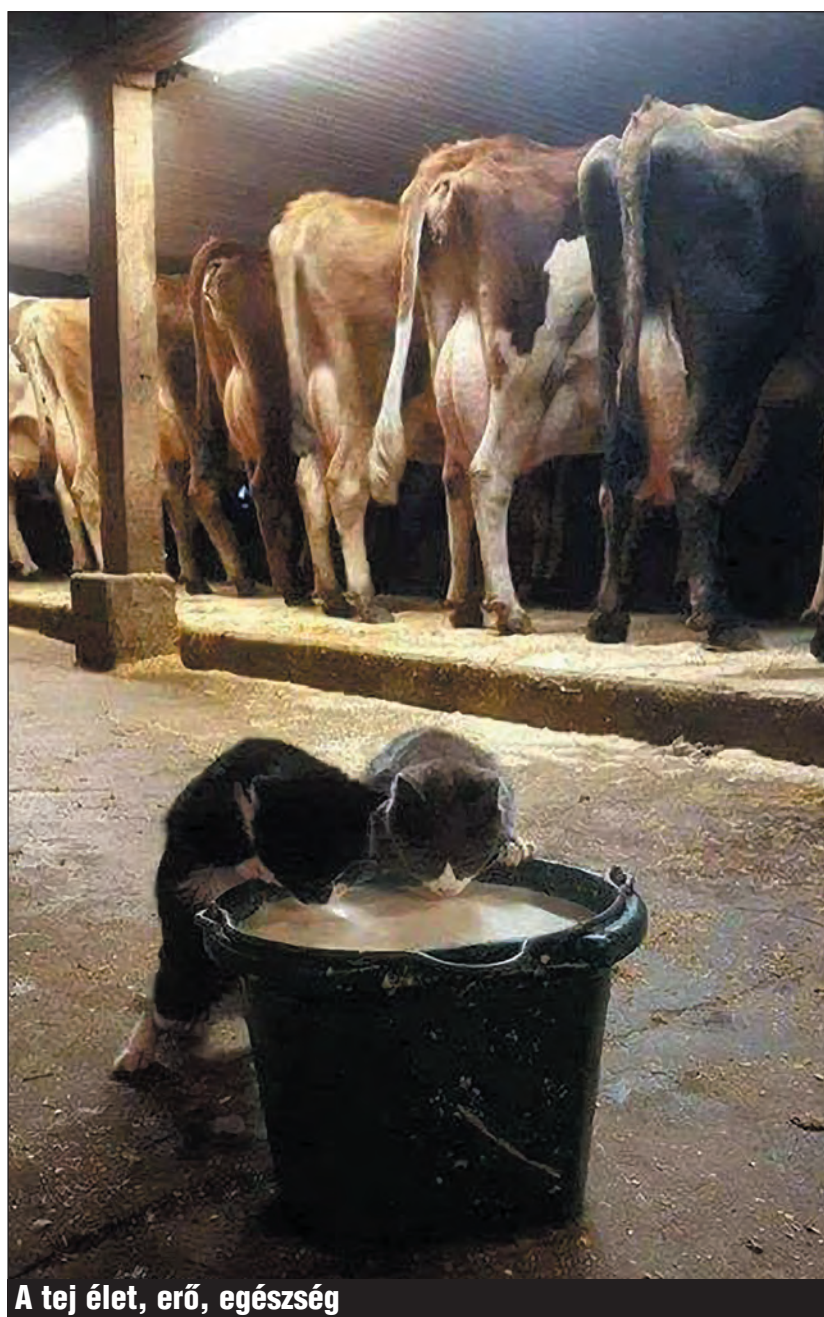
az Ön Öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

KEREN HAYESOD תורמת
UNITED ISRAEL APPEAL

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@kerenh.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

A tej élet, erő, egészség